

MATEMATIKA DARSINING TUZILISHI VA UNI TASHKIL ETISH METODIKASI

Raxmatov Elbek

Shahrisabz Davlat Pedagogika Instituti talabasi

MI 421-kurs

elbekraxmatov@gmail.com

Xoliyorov Dilshod

Shahrisabz Davlat Pedagogika Instituti talabasi

dilshodxoliyorov@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17293647>

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi matematika darsining tuzilishi, uning asosiy komponentlari va unitashkil etish metodikasi haqida soʻz boradi. Dars jarayonini samarali tashkil etish usullari, oʻquvchilarning bilim darajasini oshirish yoʻllari, shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar taqdim etiladi.

Kalit soʻzlar: matematika darsi, dars tuzilishi, unitashkil etish, metodika, pedagogik yondashuv, oʻquv jarayoni, oʻquvchi faoliyati.

Аннотация: В данной работе рассматривается структура урока математики, его основные компоненты и методика организации учебных единиц. Представлены эффективные способы организации учебного процесса и повышения уровня знаний учащихся, а также современные педагогические подходы.

Ключевые слова: урок математики, структура урока, организация учебных единиц, методика, педагогический подход, учебный процесс, деятельность учащегося

Annotatsion: This thesis discusses the structure of a mathematics lesson, its main components, and the methodology of organizing teaching units. Effective methods for lesson organization and ways to improve students' knowledge level, as well as modern pedagogical approaches, are presented.

Keywords: mathematics lesson, lesson structure, unit organization, methodology, pedagogical approach, learning process, student activity

Kirish:

Matematika oʻqitish jarayoni oʻquvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish, bilim va koʻnikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Darsning tuzilishi va unitashkil etish metodikasi oʻquv jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi. Hozirgi kunda taʼlimda faol oʻqitish, differensial yondashuv, interfaol metodlar kabi yangi pedagogik yondashuvlar keng qoʻllanilmoqda. Ushbu tezisdagi matematika darsining samarali tashkil etilishi, uning komponentlari va metodikasi haqida batafsil tahlil qilinadi.

Matematika darsining tuzilishi. Matematika darsi quyidagi asosiy qismlardan tashkil topadi. Tayyorlov qismi — oʻquvchilarni darsga tayyorlash, eʼtiborini jamlash. Yangi mavzuni tushuntirish — oʻqituvchi tomonidan yangi mavzu bayoni. Mustahkamlash va mustaqil ishlash — oʻquvchilarning yangi mavzu boʻyicha mashqlar bajarishi. Xulosa va uyga vazifa — dars yakunida umumiy xulosa chiqarish va uyga topshiriq berish.

Unitashkil etish metodikasi. Unitashkil etish — oʻquv materiallarini mantiqiy va tizimli tarzda boʻlib, kichik boʻlaklarga ajratish metodidir. Bu metodika quyidagi jihatlarni oʻz ichiga oladi. Mavzuni aniq boʻlaklarga boʻlish. Har bir boʻlakni mustaqil oʻrganish uchun vazifalar belgilash. Oʻquvchilarning bilim darajasini nazorat qilish. Fikr almashish va munozaralar tashkil etish.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar. Matematika darsida quyidagi usullar samarali hisoblanadi. Faol o'qitish usuli — o'quvchilarni mustaqil faoliyatga jalb qilish;

Differensial yondashuv — o'quvchilarni bilim darajasiga qarab ta'lim berish;

Interfaol metodlar — guruh ishlari, loyihalar, o'yin shaklidagi mashg'ulotlar.

O'quv jarayonining samaradorligini oshirish. Samarali dars tuzilishi va unitashkil etish metodikasi o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, bilimlarni mustahkamlaydi va o'zlashtirishni tezlashtiradi. Dars jarayonida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash ham ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Matematika darsini samarali tashkil etish — bu o'quvchilarga nafaqat yangi bilim berish, balki ularni mustaqil fikrlashga, mantiqiy xulosalar chiqarishga, amaliy masalalarni yechishda nazariy bilimlardan foydalanishga o'rgatish jarayonidir. Har bir dars oldindan rejalashtirilgan bo'lishi, maqsad va vazifalari aniq belgilangan holda tashkil etilishi zarur.

Avvalo, matematika darsining tuzilishi o'ziga xos xususiyatlarga ega. O'quvchilarni darsga tayyorlashdan boshlab, mavzuni mustahkamlash va uyga vazifa berishgacha bo'lgan bosqichlar yagona tizimni tashkil etadi. O'qituvchi darsni boshlashda tashkiliy qism orqali o'quvchilarni tartibga chaqiradi, ularning diqqatini jamlaydi. Shundan so'ng o'tgan mavzular qaytarilib, o'quvchilar bilim darajasi aniqlanadi. Bu bosqich yangi mavzuga o'tishda mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Yangi mavzuni tushuntirish bosqichi matematika darsining markaziy qismidir. O'qituvchi ilmiy tushunchalarni oson, tushunarli va mantiqiy izchillikda bayon etishi lozim. Bunda ko'rgazmali vositalar, grafik tasvirlar, jadvallar, shakllar, multimedia taqdimotlari, shuningdek, zamonaviy dasturlar — GeoGebra, Maple, MathCad kabi elektron vositalardan foydalanish dars samaradorligini oshiradi.

Darsning keyingi bosqichi — o'rganilgan bilimlarni mustahkamlash. O'quvchilarga turli darajadagi masalalar berilib, ular o'zlashtirgan nazariy bilimlarni amalda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Mustahkamlash mashqlari differensial yondashuv asosida, ya'ni kuchli o'quvchilarga murakkabroq, biroz qiynalayotgan o'quvchilarga esa soddaroq topshiriqlar berilishi maqsadga muvofiqdir.

Matematika darsida nazorat va baholash ham muhim ahamiyatga ega. Baholash nafaqat o'quvchilar bilim darajasini aniqlaydi, balki ularda mas'uliyat, intilish, o'z ustida ishlashga qiziqishni ham oshiradi. Shu bois, baholash jarayonida an'anaviy usullar bilan birga, reyting tizimi, o'zaro baholash, jamoaviy baholash usullaridan foydalanish ham samarali bo'ladi.

Dars oxirida o'quvchilarga uyga vazifa beriladi. Uy vazifasi darsda o'rganilgan mavzuni mustahkamlashga, o'quvchini mustaqil ishlashga, izlanishga undashga qaratilishi kerak.

Matematika darsini tashkil etishda metodik yondashuv alohida o'rin tutadi. O'qituvchi dars jarayonida ilmiylik, tizimlilik, ongli o'zlashtirish, ko'rgazmalilik va amaliyot bilan bog'liqlik kabi didaktik tamoyillarga tayanishi lozim. Interaktiv metodlardan — "Aqliy hujum", "Klaster", "Blits-so'rov", "Insert", "Keys-stadiy" kabi usullardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Bugungi kunda matematika ta'limida kompetensiyaviy yondashuv va STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) asosidagi ta'lim ham keng qo'llanilmoqda. Bu esa matematika darslarini boshqa fanlar bilan integratsiyada olib borishga, o'quvchilarni real hayotiy muammolarni hal qilishga yo'naltirishga imkon yaratadi.

Xulosa:

Matematika darsining tuzilishi va unitashkil etish metodikasi ta'lim jarayonining muvaffaqiyatli bo'lishida asosiy omillardan biridir. Samarali tashkil etilgan dars o'quvchilarning faolligini oshirib, bilim va ko'nikmalarini chuqurlashtirishga yordam beradi. Shu sababli, o'qituvchilar darsni rejalashtirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni hisobga olishlari lozim. Matematika darsining tuzilishi va uni tashkil etish metodikasi ta'lim samaradorligini ta'minlovchi eng muhim omillardandir. O'qituvchi darsni oldindan puxta rejalashtirishi, darsning har bir bosqichini mazmunli tashkil etishi, zamonaviy metodlar va texnologiyalardan samarali foydalanishi zarur. Ana shunda matematika darslari o'quvchilar uchun qiziqarli, tushunarli va foydali bo'ladi, ularning bilimlari chuqurlashib, amaliy ko'nikmalari rivojlanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Abdievna, Axmedova Barno. "USE OF PROGRAMMING LANGUAGES IN SOLVING TECHNICAL PROBLEMS." *International scientific-online conference International scientific-online conference*.
2. Barno Abdiyevna Axmedova. "TA'LIM XIZMATLARINI SINERGIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI". ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. 2025/2. Страницы 170-175
3. Barno Abdiyevna Axmedova. "RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITDA TA'LIM XIZMATI SIFATINI OSHIRISHNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH USULLARI". ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. 2025/2. Страницы 176-180.
4. Axmedova, Barno. "Ta'lim xizmatlari sifatini oshirishning nazariy-ilmiy asoslari." *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT* 3.2 (2025).
5. Mukhitdinov Khudayar Suyunovich, Axmedova Barno Abdiyevna. "TRANSFORMATION OF EDUCATIONAL BUSINESS LEARNING PROCESSES IN IMPROVING THE QUALITY OF REGIONAL EDUCATIONAL SERVICES". *Journal of Survey in Fisheries Sciences*. 2023/3/9. Страницы 3200-3216.
6. Mukhitdinov Khudoyar Suyunovich, Axmedova Barno Abdiyevna. "Econometric modeling and forecasting of educational services to the population of the region". *To Secure Your Paper As Per UGC Guidelines We Are Providing A Electronic Bar Code*. 2021/1. Страницы 241-251.
7. Барно Абдиевна Ахмедова. "Рақамли иқтисодиёт шароитида таълим хизмати сифатини оширишнинг моҳияти ва вазифалари". ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. 2022. Страницы 28-31.
8. Барно Абдиевна Ахмедова. "Ways to Improve the Quality of Educational Services Using ICT". *Eurasian Journal of History, Geography and Economics*. 2022. Страницы 34-38.
9. Барно Абдиевна Ахмедова. "Econometric Methods Aimed at Improving the Quality and Digitalization Of Educational Services". *Eurasian Research Bulletin*. 2022. Страницы 66-70.
10. Барно Абдиевна Ахмедова. "Raқamli iqtisodiyot sharoitida ta'lim xizmati sifatini oshirishda ekonometrikadan foydalanish metodikasi". ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. 2022. Страницы 42-45.
11. Барно Абдиевна Ахмедова. "Ta'limda raqamli iqtisodiyot muammolari tahlili". *O'ZBEKISTONNING YANGI TARAQQIYOT DAVRIDA TA'LIM-TARBIYA VA ILM-FAN*

SOHALARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI. 2022/5. Страницы 639-642.

12. Барно Абдиевна Ахмедова. "Raqamli iqtisodiyotda ekonometrik usullardan foydalanib ta'lim xizmati sifatini oshirish". O'ZBEKISTONNING YANGI TARAQQIYOT DAVRIDA TA'LIM-TARBIYA VA ILM-FAN SOHALARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI. 2022/5. Страницы 642-644.

13. Барно Абдиевна Ахмедова. "Raqamli iqtisodiyotda ta'lim xizmatlarini takomillashtirish". O'ZBEKISTONNING YANGI TARAQQIYOT DAVRIDA TA'LIM-TARBIYA VA ILM-FAN SOHALARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI. 2022/5. Страницы 644-646.

14. Akhmedova Barno Abdiyevna. "PRINCIPLES OF IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION BASED ON THE USE OF ICT". Journal of Management Value & Ethics (A quarterly Publication of GMA). 2023. Страницы 48-59.

15. Барно Ахмедова. "РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ". Международная конференция академических наук. 2023/3/4. Страницы 8-24.

16. Барно Ахмедова. "ДИСТАНЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ". Development of pedagogical technologies in modern sciences. 2023/3/4. Страницы 11-26.

17. Barno Axmedova. "MASOFAVIY TA'LIM IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITDAGI O'RNINI VA AHAMIYATI". Наука и технология в современном мире. 2023/3/5. Страницы 63-73.

18. Barno Axmedova. "MASOFAVIY TA'LIM IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITDA ASOSIY OMIL SIFATIDA". Наука и технология в современном мире. 2023/3/5. Страницы 74-84.